

НАРЕДБА № Н-4 ОТ 8 ОКТОМВРИ 2013 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ПРЕДСТАВЯНЕ НА КУЛТУРНИТЕ ЦЕННОСТИ

В сила от 28.03.2014 г.

Издадена от Министерството на културата

Обн. ДВ. бр.28 от 28 Март 2014г.

Глава първа. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) С тази наредба се уреждат условията и редът за представяне на културните ценности.

(2) Представянето на културните ценности е дейност по разкриване на културната и научната им стойност пред обществото.

(3) Представянето на културните ценности е начин за осигуряване на тяхната социализация, приобщаването им към средата и потребностите на обществото в съответствие с принципите за опазване.

Чл. 2. (1) Представянето на културните ценности се осъществява чрез експониране, обозначаване, осигуряване на достъп и популяризиране с използване на съпътстващи дейности, материали и други средства.

(2) Представянето на културните ценности се осъществява в съответствие с изискванията на Закона за културното наследство (ЗКН) при условия и по начин, които не поставят под заплаха физическата им цялост, състояние и автентичност, предпазват ги от всякакви посегателства или вредни въздействия.

Чл. 3. (1) Правото на достъп до културните ценности включва осигуряването на физически или интелектуален достъп до тях, без да се увреждат или подлагат на риск.

(2) Държавата, общините, физическите и юридическите лица - собственици на културни ценности, създават условия и гарантират равен достъп до тях.

Чл. 4. Дейностите по представянето на:

1. движимите културни ценности (ДКЦ) се осъществяват от музеи, от физически и юридически лица, собственици на регистрирани колекции или ДКЦ;

2. недвижимите културни ценности (НКЦ) се осъществяват от музея, собственика, концесионера или ползвателя в съответствие с предписанията за тяхното опазване и се включват в плановете за опазване и управление - за НКЦ по чл. 81, ал. 2 и 3 ЗКН.

Чл. 5. Всяка дейност по представяне на културни ценности се документира.

Глава втора. ПРЕДСТАВЯНЕ НА ДВИЖИМИ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

Раздел I. Експониране на движими културни ценности

Чл. 6. (1) Експонирането е форма за тематично представяне на ДКЦ в определено експозиционно пространство заедно с визуални и текстови материали и други средства.

(2) Движимите културни ценности се експонират чрез създаване на постоянни и временни експозиции.

(3) Всеки музей може да включва временно в своите експозиции ДКЦ, собственост на други музеи, на физически или юридически лица, както и да предоставя на други музеи или юридически лица ДКЦ за експонирането им във временни експозиции.

Чл. 7. Постоянните експозиции имат определен тематичен обхват и са начин за дългосрочното представяне на ДКЦ.

Чл. 8. (1) За създаването на **постоянна експозиция** на музей се създава тематико-експозиционна документация, която съдържа:

1. концепция за изграждането на експозицията;
2. тематична структура с разширено описание на структурата и съдържанието на експозицията: темите, подтемите и акцентите;
3. тематико-експозиционен план, разработен на основата на концепцията и тематичната структура, изготвен съгласно приложение № 1;

4. проект за художествено-пространствено оформление на експозицията, съобразен с тематико-експозиционния план и спецификите на експозиционното пространство, включващ: обяснителна записка с описание на всички намеси, както и графични материали в подходящ мащаб (съществуващо положение; проектно предложение - план на експозиционните пространства с описание на материалите и цветовото решение на под, стени, окачени тавани и др.; вид и местоположение на осветителните тела; разположение на текстовите материали; позициониране на витрини, постаменти и други визуални материали с посочени размери и материал; разрези и разгъвки на стени с местоположението на съответните ДКЦ);

5. рецензия за всеки раздел от тематико-експозиционния план от специалисти на БАН или от съответните национални музеи, ведомствени и научноизследователски институти и учреждения;

6. информация за наличие на помещения, осигурени със:

а) сигнално-охранителна техника;

б) система за пожароизвестяване и с необходимите средства за пожарна безопасност;

в) уреди за вентилация и климатизация;

г) поддържане на подходящ постоянен режим за осветление, температура и влажност;

д) витрини, съоръжения или други, предназначени за експониране на ДКЦ.

(2) Документацията по ал. 1 се съгласува с министъра на културата в двумесечен срок от представянето ѝ в Министерството на културата.

(3) При необходимост в срока по ал. 2 се извършва проверка на място от представители на Министерството на културата.

(4) Когато постоянната експозиция се създава в сграда - недвижима културна ценност, и с проекта по ал. 1, т. 4 се предвиждат промени в архитектурните характеристики (подмяна на оригинални материали, промяна на настилки, стени, тавани, включително оцветяване, затваряне на прозоречни отвори и др.) или други намеси по смисъла на чл. 83 ЗКН, документацията по ал. 1 се съгласува по реда на чл. 84 ЗКН преди провеждане на съгласуване по реда на ал. 2.

Чл. 9. (1) Музеите могат да извършват обновяване на постоянната експозиция със замяна или допълване на нови теми и експонати, без да променят съгласуваната тематико-експозиционна структура.

(2) Обновяването на постоянната експозиция се съгласува по реда на чл. 8, ал. 2 за частта от експозицията, която се променя или допълва, в случаите, когато се подменя цял раздел или експозицията в цяла зала.

Чл. 10. За закриване или временно закриване на постоянни експозиции се уведомява министърът на културата, като се посочват причините за закриването и неговото времетраене.

Чл. 11. Тематико-експозиционната документация се съхранява безсрочно:

1. за музеи - в научния архив на музея;
2. за физически и юридически лица - в създаден за целта архив.

Чл. 12. (1) **Временните експозиции** се създават за краткосрочно представяне на конкретна тема от или извън тематичния обхват на музей, колекция или на отделни ДКЦ.

(2) Временни експозиции могат се организират в страната и в чужбина.

(3) **Документацията за временните експозиции в страната се одобрява от директора на музея, в който се представя експозицията.**

Чл. 13. (1) За организиране на временни експозиции се:

1. **изготвя концепция** за създаване на временна експозиция и списък на движимите културни ценности;

2. **сключва договор** между изпращащата и приемащата страна;

3. **осигуряват условията по чл. 8, ал. 1, т. 6.**

(2) **За сключването на договор по ал. 1, т. 2 е необходимо да се:**

1. **изготви експертна оценка за ДКЦ, включени в експозицията, съгласно стандартни изисквания за описание на състоянието на експонатите, определени в протокол за състоянието съгласно приложение № 2;**

2. **изготви оценка на застрахователната стойност на ДКЦ, включени в експозицията;**

3. **уредят правата за използването на всички материали, включени в подготовката на експозицията, с носителите на авторски права върху тях.**

(3) **Оценките по ал. 2, т. 1 и 2 са неразделна част от документацията на експозицията и се изготвят:**

1. **за музеите - от комисии, назначени със заповед на директора на музея, в които задължително участват уредници и реставратори;**

2. **за колекциите или единични ДКЦ, собственост на физически и юридически лица - от собствениците при условията на сключен договор със специалисти в съответната област.**

(4) **В случаите, когато представянето е свързано с транспортиране, задължително се предприемат мерки с оглед застраховането или осигуряването на държавна гаранция, специалната опаковка и охраната на движимите културни ценности.**

(5) **За осигуряване на държавна гаранция за временни експозиции в страната музеите подават искания до министъра на културата ежегодно до 1 септември на текущата година за временни експозиции, планирани през следващата година.**

Чл. 14. (1) **Договорът за организиране на временна експозиция задължително съдържа:**

1. **права и задължения на изпращащата страна относно:**

а) **предварително получаване от приемащата страна на доклад за стандартните условия (безопасност, осветление и микроклимат), осигурени в сградата и залите, и плана на експозиционното пространство, включително налични витрини и съоръжения - в брой и размери;**

б) **изваждането на ДКЦ от експозицията в случай на повреда или друга сериозна промяна на състоянието по време на транспортирането, съхранението и експонирането;**

в) **определянето на експерти, които ще подпишат протокола за състоянието на ДКЦ при предаването и приемането им на приемащата страна;**

2. **права и задължения за приемащата страна относно:**

а) **осигуряване на контрол, който изключва подправяне, копиране, както и всяка физическа или химическа намеса върху експонатите за целия срок на предоставяне на експозицията;**

б) **незабавно уведомяване на изпращащата страна за евентуални повреди, липси на предоставените експонати или детайли от тях и забрана за предприемане на консервационни и реставрационни действия без писменото съгласие на изпращащата страна;**

в) забраната за извършване на физически, химически или други намеси по отношение на експонатите в отсъствието на упълномощен представител от изпращащата страна;

г) условията за покриване на разходите за консервация и реставрация в случай на нанесена повреда на даден експонат след предаването му на приемащата страна, а при експозиции в чужбина - разходите по пътуването, пребиваването и работата на български реставратор до местосъхранението на експоната;

д) връщането на експонатите на изпращащата страна след представянето им в същото състояние, в което са били при получаването им;

е) условията за фотографиране, филмиране или създаване на друг общ изглед от експозицията, предвиждащи дейността да се извършва под контрол на квалифицирани представители на приемащата или изпращащата страна;

ж) целите за фотографиране, филмиране или създаване на друг общ изглед от експозицията - за документиране с архивни, образователни, научни и представителни или други цели;

з) контрола върху условията по заснемането на експонатите от страна на публиката, когато това е изрично разрешено;

и) осигуряване на подходящи условия за работа на упълномощените представители на изпращащата страна при разопаковане, проверка на състоянието на експонатите, инсталиране, деинсталиране и опаковка на експонатите;

3. условията за транспортиране на експонатите, специална опаковка и охраната на ДКЦ по време на транспорта, поемане на застрахователни рискове или държавна гаранция.

(2) С договора по ал. 1 страните могат да уредят и други специфични условия.

Чл. 15. По разпореждане на министъра на културата държавен или общински музей предоставя ДКЦ за участие във временни експозиции в страната и в чужбина.

Чл. 16. (1) При организиране на временна експозиция в страната и в чужбина по разпореждане на министъра на културата музеят има право да получи като компенсация част от договорената цена за представянето, съответстваща на неговото участие. Размерът на компенсацията представлява процент от застрахователната оценка на експонатите и се определя за всеки музей от комисия, назначена със заповед на министъра на културата.

(2) В случаите по ал. 1 финансовите условия, включващи и компенсацията, се посочват в договор, който се сключва между директора на музея и министъра на културата.

(3) Компенсацията е целева и може да се използва само за музейни дейности.

Чл. 17. Извън случаите по чл. 16 музеите могат да организират и участват във временни експозиции в страната и в чужбина, като отношенията между страните се уреждат с договор, съдържащ условията съгласно чл. 14.

Чл. 18. (1) Физически и юридически лица, собственици или ползватели на колекции или отделни ДКЦ, регистрирани по реда на ЗКН, могат да организират временни експозиции в държавни, общински и частни музеи или музеи със смесено участие, като отношенията между страните се уреждат с договор, съдържащ условията съгласно чл. 14.

(2) Физическите и юридическите лица, собственици на регистрирани ДКЦ, организират представянето им в страната и в чужбина съгласно условията, предвидени в тази наредба за музеите.

Чл. 19. Музеите определят в рамките на седмицата време за профилактика и почистване на експозициите.

Раздел II.

Обозначаване на движими културни ценности

Чл. 20. (1) Музеите, физическите и юридическите лица, собственици на регистрирани ДКЦ, осигуряват информация за представените ДКЦ чрез обозначаването им.

(2) Информацията по ал. 1 трябва да отговаря на следните изисквания:

1. да бъде ясна и конкретна, като не допуска двусмислие;
2. текстовете да са в достъпен за четене формат;
3. надписите и графичните средства да са поставени на достъпни за посетителите места и да са добре осветени;
4. текстовата информация да се изготвя на български и при възможност - на друг език.

(3) При организиране на временна експозиция в чужбина текстовата информация се изготвя на езика на приемащата държава и/или на други езици, ако това е уговорено с договора по чл. 14.

Раздел III.

Достъп до движими културни ценности

Чл. 21. (1) Музеите:

1. осигуряват дни и часове за посещение на експозиции и на управляваните от тях експонирани недвижими културни ценности, съобразени със свободното време на различните видове и категории посетители, и ги обявяват публично;
2. определят задължително един от почивните дни на седмицата за посещение;
3. осигуряват онлайн достъп до информация за техните експозиции и дигитализирани културни ценности;
4. осигуряват подходящи условия за достъп до музейните експозиции и до информацията за представяните ДКЦ на хора с увреждания.

(2) Физическите и юридическите лица, собственици на регистрирани ДКЦ, осигуряват достъп до организирани от тях експозиции при предварително обявяване на условията за достъп, одобрени от собственика на културните ценности и съобразени с предписанията за тяхното опазване.

Чл. 22. (1) За индивидуално или групово посещение на музейна експозиция се издават входни билети.

(2) Цените на входните билети в държавните, регионалните и общинските музеи се определят от техния директор съгласувано с финансиращия музей орган.

(3) В акта за създаване на музея или с решение на финансиращия орган, съответно на собственика на музея, може да бъде предвиден безплатен вход за посещение на експозициите за определени категории посетители. Безплатен вход може да бъде осигурен за членуващи в професионални организации с дейност в областта на музейното дело и културното наследство, както и за служители на музеи.

(4) Държавните и общинските музеи осигуряват безплатен вход за посещение един ден седмично.

(5) Деца, учещи се и хора с увреждания заплащат намалени цени или се освобождават от заплащане на входен билет.

(6) Държавните, регионалните и общинските музеи издават билети на всички посетители, като за тези, които ползват намалени цени или влизат безплатно, информацията за това се съдържа върху билета.

Глава трета.

ПРЕДСТАВЯНЕ НА НЕДВИЖИМИТЕ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

Раздел I.

Експониране на недвижими културни ценности

Чл. 23. (1) Експонирането на НКЦ има за цел представянето на тяхната научна и културна стойност в подходящи условия след проведени дейности по консервация и реставрация и включването им в съвременната среда като фактор за устойчиво развитие на територията.

(2) Всички разкрити археологически структури, за които въз основа на предварителната и заключителната оценка и с предписанията за опазване не е определено друго, подлежат на експониране.

Чл. 24. (1) Експонирането на НКЦ се осъществява въз основа на проект за експониране, както и въз основа на изготвени програми и проекти за консервация, реставрация и адаптация.

(2) Програмите и проектите по ал. 1 се разработват съгласно изискванията на наредбата по чл. 171 ЗКН.

(3) Програмите и проектите по ал. 1 задължително се съгласуват по реда на чл. 84 ЗКН.

Чл. 25. Музеите, на които е предоставено право на управление върху недвижими културни ценности, могат да организират постоянни или временни експозиции с визуални и текстови материали и други средства, предоставящи информация за недвижимата културна ценност и нейната научна и културна стойност.

Раздел II.

Обозначаване на недвижими културни ценности

Чл. 26. (1) Държавата осигурява трайно обозначаване на недвижимите културни ценности, вписани в Списъка на световното културно наследство с идентификационни табели, които задължително съдържат: емблемата на Световното наследство, логото на ЮНЕСКО и датата на вписването им в Списъка на световното наследство от Комитета за Световно наследство към ЮНЕСКО.

(2) Собствениците на НКЦ с категория "национално значение" осигуряват трайното им обозначаване.

(3) Собствениците на НКЦ, извън случаите на ал. 2, могат да извършват обозначаването им по своя инициатива.

(4) Видът и съдържанието на знака на идентификационните табели по ал. 1 и знаците за обозначаване по ал. 2 и 3 се изработват по образец, утвърден от министъра на културата, и задължително съдържат:

1. име и локализация на обекта;

2. датировка;

3. категория и класификация и данни за акта, с който е предоставен статут на недвижима културна ценност;

4. текстова и/или графична информация, разкриваща тяхното културно, историческо и/или художествено значение.

Чл. 27. (1) Монтирането на идентификационните табели в границите и/или охранителните зони на НКЦ се извършва след съгласуване на проектна документация по реда на чл. 84 ЗКН.

(2) Проектната документация по ал. 1 задължително съдържа информация относно: местоположението, вида (материал, цвят), съдържанието и размерите на идентификационните табели и на носещите ги елементи, композицията на знака и на текстовата информация върху табелата, както и начина на монтиране.

Раздел III.

Достъп до недвижими културни ценности

Чл. 28. Държавата, общините и частните лица гарантират равен достъп на всяко лице до

НКЦ.

Чл. 29. (1) Собствениците, концесионерите и ползвателите на НКЦ са длъжни да осигуряват:

1. достъп и съдействие на компетентните органи при осъществяване на правомощията им, посочени в ЗКН;
2. публичен достъп, когато ползването на НКЦ е свързано с експозиционна дейност;
3. безплатен публичен достъп до НКЦ за целите на научноизследователската дейност, при условие че не се пречи на нормалното ѝ ползване и не се увреждат законни интереси.

(2) Достъп до археологически обект се осигурява на компетентните органи и на лицата, получили разрешение за извършване на теренно проучване, при условията на чл. 161а ЗКН.

Чл. 30. Редът за посещения в случаите на чл. 29, ал. 1, т. 2 се обявява публично чрез интернет страницата или на общодостъпно място в непосредствена близост или в имота, в който се намира културната ценност.

Чл. 31. (1) Собствениците, концесионерите и ползвателите на НКЦ, когато осигуряват достъп с цел експозиционна дейност, могат да реализират приходи от входни билети.

(2) Публичен достъп до експонирана археологическа НКЦ, когато е разположена в имот - частна собственост, се осъществява след съгласие на собственика на имота и при спазване на предписанията за нейното опазване.

(3) За осигуряване на достъп до археологическа недвижима културна ценност се прилагат условията съгласно чл. 23 - 30.

Чл. 32. Условията за достъп на хора с увреждания до експонирани НКЦ или до разположени в тях експозиции се предвиждат в програмите и проектите по чл. 24.

Чл. 33. (1) Достъп до НКЦ с цел нейно кратковременно ползване извън предназначението ѝ (изнасяне на концерти, представления, заснемане на филми и др.) се осъществява при спазване на предписанията за опазване и при следните условия:

1. в случаите, когато не се предвиждат намеси в границите на културната ценност, след становище от Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) въз основа на представено писмено заявление; към заявлението се прилагат:

- а) подробно описание на планираните дейности;
- б) писмено съгласие на собственика, концесионера или ползвателя на НКЦ, а за археологическа НКЦ - и на собственика на имота, в който е разположена - за осъществяване на дейностите по буква "а";

2. в случаите, когато се предвиждат намеси и други дейности, попадащи в приложното поле на чл. 83, ал. 1 ЗКН - след съгласуване по реда на чл. 84 ЗКН;

3. в случаите, когато ползването е свързано със създаване, използване и разпространяване на изображения на културната ценност - договор за създаване, използване и разпространение на изображение, сключен на основание чл. 179, ал. 2 ЗКН.

(2) Становището по ал. 1, т. 1 се издава в 14-дневен срок.

Глава четвърта. ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА КУЛТУРНИТЕ ЦЕННОСТИ

Чл. 34. (1) Популяризирането на културните ценности е дейност, свързана със създаването и разпространението на информация за тяхната културна и научна стойност и обществена значимост и за дейностите по опазването им.

(2) Популяризирането има за цел повишаване на познанието на обществото за значимостта

на културните ценности.

Чл. 35. Музеите, НИНКН, библиотеките, университетите, училищата и други научни и културни организации популяризират културните ценности чрез: образователни програми, мобилност на колекциите, издаване на каталози, научни и научнопопулярни издания, рекламни материали и други информационни средства, системи и мрежи.

Чл. 36. Собствениците, концесионерите или ползвателите на културните ценности, както и други физически и юридически лица имат право да ги популяризират чрез всички допустими от закона средства, при спазване на предписанията за тяхното опазване и изискванията на ЗКН.

Чл. 37. (1) Дигитализацията и онлайн представянето на културните ценности, осъществявани от музеи, библиотеки и други физически и юридически лица, са средство за тяхното популяризиране.

(2) Музеите и библиотеките ежегодно планират средства за дигитализация, онлайн представяне на културните ценности и за съхранение на информацията в цифров вид.

Допълнителни разпоредби

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. "Културни ценности" е понятие, относимо към движимите и недвижимите културни ценности.

2. "Онлайн достъп" е достъпът, осигурен чрез интернет страниците на музеите или на собствениците на културни ценности.

3. "Онлайн представяне" е форма на достъп или популяризиране на културните ценности в интернет среда.

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 2. Започнатите производства по съгласуване на постоянни експозиции на музеите се довършват по досегашния ред.

§ 3. Наредбата се издава на основание чл. 185 от Закона за културното наследство.

§ 4. Наредбата влиза в сила от деня на обнародването ѝ в "Държавен вестник".

Приложение № 1 към чл. 8, ал. 1, т. 3

ТЕМАТИКО-ЕКСПОЗИЦИОНЕН ПЛАН

1. № по ред за съответната година
2. Място на представяне (институция, зала, адрес)
3. Тема и подтема
4. Културна ценност (наименование)
5. Инвентарен номер
6. Материал, размери и тегло
7. Снимка
8. Текст (видове), графичен материал, съдържание
9. Място в експозицията
10. Други характеристики при необходимост
11. Необходимост от консервация и реставрация
12. Забележка

Приложение № 2 към чл. 13, ал. 2, т. 1

ПРОТОКОЛ

за състояние на движимите културни ценности

I. Данни за музея, съхраняващ културната ценност
(наименование и адрес)

представяван от:
(трите имена на директор на музея)

II. Снимка на културната ценност с посочване на идентификационни данни (при необходимост се прилага повече от една снимка):

III. Описание на състоянието на ДКЦ:

1. Наименование на културната ценност

2. Инвентарен №

3. Размери

4. Тегло

5. Материал/техника

6. Извършена конзервационно-реставрационна дейност

IV. Повреди (в зависимост от вида и материала):

1. Липси

2. Възстановки

3. Драскотини

4. Наранявания

5. Налепи

6. Корозии

7. Следи от дървояди и инсекти

8. Бактерии

9. Ожулвания

10. Окрехкостявания

11. Ретуш

12. Защитни покрития

13. Счупване

14. Подкожушване

15. Разрамкиране

16. Други

V. Специфични изисквания за експонирането на ДКЦ

VI. Предписания за съхранението на ДКЦ:

Указания за попълване на протокола:

1. Към разделите от протокола се допълват редове при необходимост и в зависимост от спецификите на експоната.

2. Редовете, които не следва да се попълват, се отбелязват с тире.

3. Отбелязва се местоположението на повредата
(в текст и/или върху снимката)

Членове на комисията съгласно заповед №

1. Подпис

2. Подпис

3. Подпис

Дата: